

POPOTNIK.

List za šolo in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 gid., za pol leta 1 gid. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslane knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovoljivo pošiljati (frankirani) vredništvu; naročnine, oznanila in reklamacije pa opravištvu: Reiserstrasse 8 v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 15 kr.

Vsebina: P. N. — Sv. Ciril in Metodij. — Naravoslovne črtice. (IV. Zglasje, nezglasje, note in godbena temperatura.) — Leopold Volkmer. — Književna poročila. — Dopisi. — Nekrolog. — Novice in razne stvari. — Listnica. — Tiserati.

P. n. naročnikom našega lista, katerim z današno številko naročnina poteče (ali je že potekla prej) smo pridjali poštno nakaznico, ter jih vljudno vabimo, da o pravem času naročnino obnove, oziroma dolg poravnajo.

Opravištvu.

Sv. Ciril in Metodij,

ustvaritelja in utemeljitelja sl. književnosti.

(Konec.)

Metodij je zanaprej samo v Moraviji deloval, in tukaj je svojemu pukienu do smrti zvest ostal. Svetoplk ga sicer ni podpiral, pa mu tudi menda vsled papeževih pojasnil ni več toliko nasprotoval; prijazen sicer ni bil z njim nikdar, a vendar mu tudi svojega spoštovanja ni mogel čisto odrekati. Tudi so se politične razmere spremenile, in so Svetoplka prisilile, da ni več naprotoval cerkvenemu poglavarju svojih krščanskih Slovanov. Kralj Karlmann je namreč leta 870. postavil brata Engelschalka pa Wilhelma za mejna grofa v Avstriji, ki bi naj posebno na Moravljane pazila. Po njunej smrti sta njuna sina Megingoz in Pabo želela deželo v najem dobiti. Ludovik Nemški pa je, ne oziraje se na njune prošnje izhodnjo mejo izročil varstvu grofa Aribo, zoper katerega sta se Megingoz in Pabo uprla. Aribo nja je premagal s pomočjo Svetoplkovo. Megingoz in Pabo sta bežala pred njim k Arnulfu, ki nja je prijazno sprejel. Prijateljstvo med Svetoplkom in Arnulfom se je bilo že precej ohladilo; zdaj pa se je spremenilo v očitno sovraštvo. Leta 882. so vdrli Bolgari, najbrže od Arnulfa našuntani, v Svetoplkove dežele. Med Bolgari je bilo namreč videti tudi več najemnikov Arnulfovih, in izvedelo se je, da hočejo Svetoplka zavrato umoriti. Svetoplk je toraj poročil Arnulfu, naj svoje ljudi nazaj pozove, in naj očitno izreče, da ni v nobeni zvezi s sovražniki Svetoplkovimi. Arnulf pa se je branil. Vsled tega je Svetoplk zvezo s Čehi ponovil, in je leta 883. Panonijo hudo opustošil. Tudi leta 884. je razsajal Svetoplk z ogromno vojsko po deželah Arnulfovih. Ko se je v Moravijo vračal, sta ga nenadoma zgrabila Megingoz in Pabo, ki sta pa bila hudo tepena, in oba sta se v Rabi utopila. V jeseni tega leta je prišel cesar Karol Dobeli na izhodnjo mejo, in tam mu je Svetoplk zvestobo prisegel. — Ker je bila zdaj Moravija

varna pred sovražniki svojimi, je zamogel Metodij bez večih ovir pastirovati; odkar se je bil namreč Svetoplk z Arnulfom sprl, je bil Metodiju dosti bolje naklonjen.

Ko je Metodij že sedemnajsto leto opravljal višipastirsko službo, se mu je smrt približala. Panonska legenda poroča o smrti Metodijevi to le: „Ohranil je vero, pričakoval je vence pravice, skončal je tek svoj; ker je bil Bogu drag in ljub, se mu je bližal čas mirnega počitka od žalosti in stisk, in čas plačila za toliko truda in dela“. Sklenil je svoje apostolsko delovanje v Moraviji, kjer nje je bil pričel. Na evetno nedeljo je prišel Metodij v cerkov, je kratko spregovoril, blagoslovil je kneza, duhovnike in ves narod, in je rekel: „Otroci, ostanite pri meni do tretjega dne!“ — Ko se je pričenal tretji den, je spregovoril Metodij: „Gospod! v tvoje roke izročam dušo svojo!“ Tako je zaspal v rokah svojih učencev šesti den meseca aprila 885. leta. Pokopali so ga v synodalni cerkvi v Velehradu.

Po njegovej smrti so nastale za slovenski obredni jezik silne nevarnosti, ki bi se bile zamogle le s tem odvrniti, da bi bil postal Metodijev naslednik na nadškofijskej stolici kateri učencev njegovih, ki je bil istega duha ko on sam. Za to so, kakor poroča panonska legenda, duhovniki Metodijevi že čisto oslabelega nadškofa svojega prašali, kdo bi naj po njegovej volji postal naslednik njegov. Metodij jim je odgovoril: „Gorazd naj bo! On je prostorojen sin naše domovine, v latinščini je dobro podučen, pa pravoveren je.“ Pa ravno tej želji Metodijevi so sovražniki slovenske liturgije z vso silo nasprotovali. Svetoplk že itak od začetka ni bil vnet za slovenski obredni jezik in so sem spadajoče naredbe Metodijeve le samo zavoljo tega v deželi Svetoplkovi obveljale, ker nje je Rim tako odločno podpiral. V takih razmerah so nasprotniki pač lahko zatreli, kar je bil Metodij s tolikim trudom zasadil. Pri tem zatiranju je latinskim duhovnikom pomagal posebno izdatno Arnulf, ki se je bil leta 885. s Svetoplkom spravil. Menda je ravno smrt Metodijeva Arnulfa napotila, da je zopet prijateljstva Svetoplkovega iskal. Jegov Wiching najbrže niti v Nitro ali v moravski del Panonije smel ni, dokler sta se Arnulf in Svetoplk med seboj bojevala. Zdaj pa je upal Arnulf, da bo lahko Wichingu Nitro pridobil, pa tudi dosegel, da postane Wiching nadškof vse panonsko-moravske cerkve. Bolgarska legenda tudi poroča, da je bil Svetoplk jako pohoten in razkošen človek, in tudi životopis svetega Klementa potrjuje, da je bil ves vdan nečistim slastim — torej pač tudi v zakonskih zadevah ni bil boljši, če ne hujši, ko dosti njegovih velikašev, proti katerim je branil Metodij svetost in nerazrušljivost krščanskega zakona. Za Metodijem so pa stali njegovi slovanski duhovniki, ki so torej tudi bili najbrže bolj strogi ko njihovi latinski tovariši. Lehko so mu latinci rekli: „Slovenski duhovniki motijo mir v deželi, in so na vse strani sitni s svojo preveliko ostromtjo; zdaj pa je najlepša priložnost nje iz dežele odpraviti.“ Slovenskih duhovnikov, katere je odgojil Metodij, je bilo blizo 200, in med temi so se odlikovali razun Gorazda še; Klement, Naum, Angelar in Sabas (Sava). Te so torej privrženci Wichingovi vedno nadlegovali in celo mučili so nje, dokler jih ni Svetoplk leta 886. z vojaki prek Donave zagnal, odkoder so se obrnili proti Bolgariji, kjer so nje prijazno sprejeli — pa morali so se odpovedati veri, da izhaja sv. Duh od Očeta in Sina.

Med tem je bil Arnulf s pomočjo Svetoplkovo leta 887. nemški kralj postal, in si je po smrti Karola Debelega (888.) prizadeval tudi za cesarsko krono, kojo je leta 896 res tudi dosegel. Že leta 890. se je vnela med Arnulfom in Svetoplkom krvava vojska, katere konca ni doživel ne prvi ne drugi. Sedaj so prišli še Magyari vmes. Leta 892. je povabil Arnulf Magyare na pomoč, pa tudi vojvodo spodnje Panonije, Brazlava, in je zgrabil Svetoplka od treh strani, da bi ga tem gotoveje vničil — pa ni dosegel nič izdatnega. Leta 893. je prišel Arnulf zopet z vojsko zoper Svetoplka, pa je še manje opravil. Tudi leta 894. se je boj nadaljeval. Med tem je pa Svetoplk umrl. Še na smrtni postelji je svojim trem sinom priporočal zložnost, pa — zastonj. Sinovi so se med seboj sprli, česki vojvoda je od njih odstopil, in Magyari so sedaj zopet prihruli. Med letom 894. in 900. so po spodnji Panoniji tako razbijali, da tam niti ene cerkve ni bilo več najti. Brati se niso le med seboj sprli, še sami so skupne sovražnike Magyare eden proti drugemu v deželo klicali — in tako je izginila nekdanj toliko slavna država moravska, in ž njo se je zatrl v Moraviji in Panoniji ves trud slovanskih blagovestnikov, sv. Cirila in Metodija.

Dr. J. P.

Popravek. Na strani 118. let. „Pop.“ v 5. vrsti se poroča: „Manjkalo jima (namreč svetima bratoma Cir. in Met) je torej duhovenskega znanja, torej tudi potrebne duhovenske oblasti imela nista.“ Na mestu „znanja“ čitaj zvanja = poklica, izšedšega od katerega škofa.

Pisatelj.

Naravoslovne črtice.

IV.

Zglasje, nezasjasje, note in godbena temperatura.

Ako dva ali več glasov, ki se istodobno stvarjajo, našemu ušesu ugajajo, tedaj rečemo, da se zlagajo; ako pa našemu ušesu ne ugajajo, tedaj pravimo, da se glasovi ne zlagajo. Ušesu ugodni glasovi stvarjajo po takem zglasju (konsonancu), neugodne pa nezglasje (dissonanco.) Čim neugodnejši so glasovi ušesu, tim večje je tudi njihovo nezglasje. Istodobno združenje dveh ali večih glasov zove se v godbi *akord*, in ti je zglasni, ako so intervali, iz kojih obstoji, zglasni.

Znamo uže, da je od dveh glasov oni glas, katerega enkrat več trepetov stvarja, osmica drugemu. Osmica svojim glavnim ali temeljnim glasom nij samo srodna, ampak najzglasnejša. Glasovi tedaj, katerih trepeti so v razmeri kakor 1:2. so najzglasnejši. Rayno tako zglasni so tudi oni glasovi, katerih trepet je v razmeri kakor 2:3. Tako trepeče prvica s petico. Dalje zglasni so glasovi, katerih trepet je v razmeri kakor 4:5. Tako trepeče prvica s trečico. Zglasni so tudi oni glasovi, katerih trepet je v razmeri kakor 3:5. Tako trepeče prvica s šestico. V obče moremo reči, da so glasovi zglasni, katerih trepet daje razmero, ki se najde ali nahaja v redu naravnih števil 1, 2, 3, 4, 5, 6; vendar so najzglasnejši oni glasovi, katerih trepet daje razmero prvih teh števil in to je prvica, petica in osmica. Vsled omenjenega so zglasni ti-le treglasi:

1. Prvica, trečica (velika) in petica $C : E : G = 1 : \frac{5}{4} : \frac{3}{2} = 4 : 5 : 6$. To je tako zvani veliki troglas.

2. Prvica, trečica (mala) in petica $C : Es : G = 1 : \frac{6}{5} : \frac{3}{2} = 10 : 12 : 15$. To je tako zvani mali troglas.

3. Prvica, trečica (velika) in šestica $C : E : A = 1 : \frac{5}{4} : \frac{5}{3} = 12 : 15 : 20$.

4. Prvica, četvrtica in šestica $C : F : A = 1 : \frac{4}{3} : \frac{5}{3} = 3 : 4 : 5$.

V omenjenih akordih zglasni so posamezni glasovi med seboj in tudi z temeljnim glasom. Razmerje prvega troglasa $4 : 5 : 6$ je enojnejše od drugega $10 : 12 : 15$ in tako je tudi prvi trdi akord zglasnejši od drugega mehkega.

Nezglasni so ti troglasi:

1. Prvica, trečica, četvrtica $1 : \frac{5}{4} : \frac{4}{3} = 12 : 15 : 16$.

2. Prvica, četvrtica, petica $1 : \frac{4}{3} : \frac{3}{2} = 6 : 8 : 9$.

3. Prvica, petica, šestica $1 : \frac{3}{2} : \frac{5}{3} = 6 : 9 : 10$.

Glasí omenjenih troglasov so sicer zglasni z temeljnim glasom ali med seboj niso zglasni.

Ako se dolžina strune na samostrunu po številu omenjenih troglasov spreminja, tedaj moremo vse omenjene troglase dobiti; in uho more lahko njihovo večje in manjše zglasje razpoznati.

Note so znamenja za glasove. Uže od 6. stoletja označujejo se glasovi z notami in note s črkami in sicer tako:

A B C D E F G a b c d e f g aa bb cc dd

Ako se je temu redu glasov dodala kaka globljeja nota, tedaj se je ona označilo z grškim g, in zato se je tudi stopnica v starem času imenovala gamma. No označevanje glasov s črkami nij praktično, ker posameznim črkam morali so dodavati še števila, da se tako označi tudi ona osmica, katere glas se je označiti želel. Guido označeval je zato glasove s pikami na črtah. Vsako črto označil je s svojo črko. Ako je na primer črka f bila na črti, tedaj predstavljale so vse pike noto f. Akorde označeval je s pikami, ki jih je pisal eno nad drugo.

Glasove mogli bi tudi označevati s številom njihovih tresajev, ali tudi to pisanje nebi bilo priprosto.

Dandanes pišejo se note z okroglimi pikami in malimi krogovi, ki se združujejo z navpičnimi potezi, in tako označujejo se cele, polovične, četvrtične i. t. d. note. Ta način označevanja not je dandanes vseobči in je od vseh dosedanjih najpriprostejši.

Godbene stopnice, s katerimi smo se uže spoznali, nam podajo toliko množino glasov, da se v praktičnej porabi vsi ti glasovi rabiti ne morejo, ker mali presledki ali intervali se z godbili ali instrumenti izraževati ne morejo. Ti presledki se tudi radi tega ne rabijo, ker jih še tako izurjeno uho v akordu razločevati ne more. Tako na primer uho glasa Cis, ki je postal povišanjem glasa C, ne more razločevati od glasa Des, ki postane s zniževanjem glasa D. Znano je dalje, da tudi glasov, ki se za en komma medsebeno razlikujejo, z ušesom razpoznavati ne moremo. V godbi izpuščajo se središnji tudi vsi dvo-stroko zniženi glasovi, ker oni se izmenjajo približujimi celimi glasovi, in tako zmanjša število glasov na 12.

V godbi je dalje potrebno, da se k istemu glasu z različnimi presledki ali intervali pride. Tako stopamo, ako iz glavnega ali temeljnega glasa izhajamo, vse višim in višim osmicam.

$$\begin{array}{cccccccc} \underline{C} & C & c & \bar{c} & \bar{\bar{c}} & \bar{\bar{\bar{c}}} & \bar{\bar{\bar{\bar{c}}}} & \bar{\bar{\bar{\bar{\bar{c}}}}} \text{ itd.} \\ 1, & 2, & 4 = 2^2, & 8 = 2^3 & 16 = 2^4, & 32 = 2^5, & 64 = 2^6, & 128 = 2^7. \end{array}$$

Ravno tako mogli bi pa priti tudi k glasu $\bar{\bar{\bar{c}}}$, ako bi izhajali iz petice tako-le:

$$\begin{array}{cccccccccccc} \underline{C} & \underline{G} & D & A & e & \bar{h} & \bar{f}_{is} & \bar{c}_{is} & \bar{g}_{is} & \bar{d}_{is} & \bar{a}_{is} & \bar{f} & \bar{\bar{c}} \\ 1, & \frac{3}{2}, & (\frac{3}{2})^2, & (\frac{3}{2})^3, & (\frac{3}{2})^4, & (\frac{3}{2})^5, & (\frac{3}{2})^6, & (\frac{3}{2})^7, & (\frac{3}{2})^8, & (\frac{3}{2})^9, & (\frac{3}{2})^{10}, & (\frac{3}{2})^{11}, & (\frac{3}{2})^{12} \end{array}$$

Sedma osmica snide se po takem z dvanajsto petico, in število njihovih tresajev moralo bi tedaj enako biti, ali število tresajev dvanajste petice je večje od števila tresajev sedme osmice. Razmera med števili $(\frac{3}{2})^{12} : 2^7$ zove se v godbi Pitagorova komma.

Glasovir složen po peticah, ne daje čistih osmic, složen po osmicah ne daje pa čistih petic. Da se vendar ta prehod od petice na osmico omogoči, morajo se vsi glasovi spremeniti, in ta sprememba glasov zove se v godbi temperatura.

Godbena temperatura more se na različne načine ovršiti. Gori omenjena nerazmera more se namreč porazdeliti samo na one glasove, ki se v godbi redko kedaj rabijo. Ta temperatura imenuje se neenako razdelujoča. Tako ima na primer Kirnberger-ova temperatura, ki se je v svojem času veliko rabila, prvih devet petic čistih, tri pa nečiste. No ta je temperatura nepriročna, in zato se rabi v godbi enako razdelujoča temperatura. Po tej temperaturi razdeli se gori omenjena nerazmera na vse glasove razve osmic enako. Osmice namreč morajo čiste biti, ker njihovo nezglasje se najložeje začuti.

Za koliko se število tresajev temperiranih glasov od pravega števila njihovih tresajev razlikuje, vidimo iz te-le skrižalke:

Ime glasa	Število čistih tresajev	Število temperiranih tresajev	Ime glasa	Število čistih tresajev	Število temperiranih tresajev
c	1	1	ges	1.44000	1.41421
cis	1.04166	1.05946	g	1.50000	1.49831
des	1.08000		gis	1.56250	1.58740
d	1.12500	1.12246	as	1.60000	
dis	1.17187	1.18921	a	1.66666	1.68179
es	1.20000		ais	1.73611	1.78180
e	1.25000	1.25992	b	1.80000	
fes	1.28000		h	1.87500	1.88775
eis	1.30208	1.33484	ces	1.92000	
f	1.33333	1.41421	his	1.95313	2
fis	1.38889		C ₁	2	

Kakor nam ta skrižalka pokazuje, nij razloček temperiranih tresajev od pravih znamenit. No veliko večji je ta razloček dvostruko povišanih in dvostruko znižanih glasov. Z ušesom sicer ne začutimo male nečistoče v akordih ali vendar je omenjen razloček uže tolik, da vpliva na zglasje v akordih. Ravno zato je želja, da se enako razdelujoča temperatura zameni s tako, katera omen-

jenega nezglasja v akordih vzrokovala ne bo, ali to more se edino tedaj dosegnoti. ako se število glasov v godbi poviša. Helmholtz priporočal je v ta namen stopnico iz 30 glasov, Appunu pa stopnico iz 36 glasov. Ali se te stopnice morejo tudi v godbi rabiti, morejo godci določiti.

Dr. Križan.

Leopold Volkmer,
veseli pevec Slovenskih goric.

dr. Jožef Pajek.

(Dalje.)

Štev. 31. Oča ali lastni sin.

Po Volkm. rokopisu „Zmes“, str. 84. Jakob Košar, II. zvezek, štev. 24. Dozdaj nenatisnjena.

Zakai se jočeš? skrbni oča Valentin! * Da te tvoi lastni sin okradna je? * Pa ti ja moreš znat, (le spomni se) * Kai skopost si rodi? * Tatvina je njen sin.

Štev. 32. Medved ali š(k)odлива zamera.

Po Volkm. rokopisu „Zmes“, str. 85—87. Murkovo izdanje, štev. 32. str. 49. Jak. Košar, štev. 30.

1. Medveda vstraši jagrov rog, * Boršt more zapustiti: * Napreže svojih štirih nog, * Hiti na pole priti; * Prebiva tam en dugi čas, * No da je ne b'lo čuti * Od jagerskega roga glas. * Nazai se verne k huti.
2. Skerb perva je, da pride ta, * Hrast gledat' od vseh strani, * Ker v svojem dupli stan mu da * Gde vetrom se obrani; * Pa dare pride na to stran * Do dveri svoj'ga kota, * Zagledne puno gnezdo vran, * Mrmra, no mater špota.
3. Gdo tebi je, falaidriga!) * Dopusta to zgodnjati? * Otivov²⁾ tvojih evič ne da * Počivati no spati; * Še blato mi dolpadlo bo * Od njih na mojo čelo; * Pober' se proč; ne bodi to, * Si iši drugo selo!
4. Še medved prav ne sklene guč, * Že vusta odpre vrana: * Kai? Mermrek, kai ti vužge žuč? * Ne vošiš mojim stana? * Starin! Prayico, kero 'maš * Do hrasta, jaz 'mam tudi, * Či, stari nore! še to ne znaš, * Tak pitai mlade ludi.
5. Pa medved, ne navajeni * Poslušat' ženske guče, * Popadne hrasta s tacami * Se gor na vejo suče; * Do gnezda pride, no zmemra, * Da vrane vidi gole, * Zdai vzdigne taco gor, no da * En žlak, no vse pokole.
6. Pa mati vrana odleti * Samičje jeze sita; * No lukna, v keru medved spi, * Je jagri že odkrita. * On s puškoi gre, krai njega psi, * Kak vrana je odkrila, * Medveda naide, no vstrelu, * No trofi, kam je eila.
7. Brez škode ne je zamera * Nai mala je al velka, * Njoi škoda je primerjena * Kelk' ona; tota telka, * Ker tebi k nuci bit' ne vè, * Vè telko, da ti škodi. * Ker puške krugli vuiti èè, * Se čedne vgene žodi.³⁾

¹⁾ Vlačuga. ²⁾ Bastard. ³⁾ Sold = Krieg.

delo metodično izraziti. — Sjöld'sko mizarstvo se od navadnega mizarstva bistveno loči (sjöld-ročnost, umetnost, spretnost). Mizar dela okna, vrata i. t. d., med tem ko sjöldski mizar umetne male reči izdeluje, kakor žlice, škatljice za šibice i. t. d. Sjöldsko mizarstvo se razlikuje tudi po orodju. Najvažneje in izvirno orodje je nož. Razlikuje se tudi po načinu dela. Mizar sestavlja pozamezne dele, nikakor pa ne sjöldski mizar. Kar se tiče navedenih vprašanj, zamoramo gledé sjöldskega mizarstva vse potrditi. Učenci se bodo zanimali za to delo, izdelki so za domačo rabo, ročnost se pospešuje, saj so rabi 60 različnih orodij, pospešuje se red in natančnost, učenci imajo potrebne fizične moči, ker se snov prav lahko izdeluje; telesne moči se razvijajo, kajti polagoma se napreduje od lahkega do težjega, učenci lahko delajo stoje ali grede, tudi se da sjöldsko mizarstvo prav dobro metodično izraziti. Kar se tiče drugih strok rokodelstva, se ne morejo vsa vprašanja potrditi. Radi tega je Oto Salomon, ki se je že delj časa na tem polju djansko skušaval, sjöldsko mizarstvo izbral za ljudsko šolo in v ta namen sestavil vrsto različnih vzorcev. Sjöldsko mizarstvo je na Švedskem uvedeno od leta 1877. in podučuje se tam z velikim uspehom. „Govornik opozoruje konečno na knjigo grofa Attemsa, ki je bil tudi v Švediji in se poteguje za ročna dela. Naslov knjigi je „Die österreichischen Handwerkerschulen“. S tem je končal govornik teoretičen del svojega govora. Sedaj pa razjasnjuje 100 različnih vzorcev ali modelov, ki so bili v Stockholmu od učencev prav lično izdelani.“

Ta zanimljiv in poučljiv govor je bil od navzočih z odobravanjem sprejet in je marsikomu stvar pojasnil.*) — Omenino še naj, da je se opazil mej poslušalci tudi gosp. mestni župan in gosp. nadzornik Fr. Robič. J. F.

Krajsko, začetkom junija. Čas okrajnih učiteljskih skupščin se bliža. Dan in dnevni red okrajnim učit. konferencijam za mesto Ljubljano, za Postojnski, Novomeški in Kamniški šolski okraj sta uže objavljena. Letos se bodo pri okr. uč. konferencijah več ali manj tudi pretresovali podrobni učni načrti za posamne učne predmete, kajti to bo tudi glavna naloga deželne učiteljske konferencije, ki bo jeseni t. l. v Ljubljano sklicana.

Ljubljansko žensko učiteljše dobóde s prihodnjim šolskim letom novo učno moč, katerej bo de nalog, bodoče slovenske učiteljice seznaniti z delokrogom, ki spada v področje otroški vrtnarici. — Vadnico deško pa mislijo h leti razširiti v petrazrednico.

Drugi naš političen dnevnik, v Ljubljani izhajajoč list „Slovenec“, ki od početka svoje eksistence pa do današnjega dne ni bil ravno kaj posebno vnet za sedanjo — državno — šolo in po tem takem tudi ne poseben prijatelj učiteljstvu, — prinašal je v svojih predalih slednji čas več člankov „o moderni šoli“. Da č. Vaši bralci izvejo, kakšne nazore ima naš „Slovenec“ o šoli, učiteljstvu in vzgojstvu sploh, dovolite mi, da nekaj malega iz jednega teh člankov podam Vam o ponatis.

V VII. članku „O moderni šoli“ bere se naslednje: „Šola mora navaditi ljubezen. Ali more država to storiti?“

Nikakor in nikoli!

V državni šoli si stojita učitelj in učenec mrzlo nasproti. Zato učitelj ne praša, jeli otrok dušno ali telesno lačen? Za telesne in dušne potrebe nima sreca; glavna reč je: otrok mora znati lekcijo. Ta učitelj ljubi znabiti otroka zarad naivnega obnašanja ali lepega obrazka, zarad nedolžnosti ali Boga, tega on ni v stanu.

*) Ako bo de mogoče, bo de „Pop.“ o svojem času o tem predmetu še kaj več spregovoril. Vredn.

Tehtne so besede dr. Knechta, ki jih govori o tej stvari. On pravi: „V državni šoli je učitelj državni služabnik, takó kot sodnik, ali tisti, ki uri nove (rekrute.) Državni učitelj noče biti namestnik ljubečih starišev, še manj hoče biti poslanec Božji in voditi otroke v imenu in duhu nebeskega prijatelja otrok; on je in hoče biti orodje in ud državne oblasti, in si to še v čast šteje, da sme biti eden izmed poslednjih koleščekov pri državnem stroju. V državni službi izgubi vzgoja ves svoj idealni poklic; ona ni več — kakor šola, ki ima poslanstvo od šole — apostolat, skrb za duše, da bi vodila otroke v večnost, ki je največji cilj, temveč ona izvršuje brez ljubezni le javno oblast, katero ji je dala država, da izuri*) otroke za posvetne, državne namene. Kaj je državi mar notranji mir, kaj izveličanje učencev. Tudi državnemu učitelju ni treba se zmeniti za to. Državni učitelj ni več očetovski izgojevalec, temveč sam „inštruktor“, ki daje ure; on ni pastir po vzgledu Kristusovem, temveč najemnik, od ktereга država, šolska gospodarica, ne more več zahtevati, kakor to, da poda otrokom metodičen nauk in vzdržuje šolski red. Ljubezen nima prav nič opraviti pri državnem učitelju. Kdor dostoji zahtevane izpite in je živel po postavah, tega najme država za odgojevalca mladine, če tudi nima poklica k temu poslu in nobene ljubezni do mladine; večidel ga vleče v to službo privilegij zaradi vojaščine ali pa upanje, da bode kmalo preskrbljen in bode imel primeroma prijetno in častno službo. Naravna posledica je tedaj, da se na srce ne gleda v državnih šolah; srce se more pridobiti in blažiti le z ljubeznijo. Da je tedaj naraščaj v človeški družbi brezbožen: kdo se bode še čudil; saj je to naravna posledica državne vzgoje.“

Takó „Slovenec“. Navčl bi še česa iz katerih o moderni vzgoji govorečih člankov, pa mislim, da č. bralci že iz tega spoznajo, kakó korenite nazore imajo „Slovenčevi“ pedagogje o vzgojstvu. Bruno.

Nekrolog.

Učitelji v besedi in dejanju so največji dobrotniki svoje dežele.
Slovák. Životopisi str. 36.

Dne 7. maja smo v Selnici izročili hladnemu krilu matere zemlje telo *Franca Vučnik-a*, bivšega nadučitelja v pokoju. Razun domačih župljanov zbralo se je tudi mnogo drugih, zlasti dosti učiteljev, ki so mu zadnjo čast skazali. Nagrobne mili glasovi pa so pokojnika, pevca, spremljali tja, kjer bode vžival sad svojega mnogoletnega, pozemeljskega truda.

Fr. Vučnik se je rodil dne 3. oktobra 1822. l. pri sv. Lovrencu v puščavi. Prve nauke prejel je v tamošnji domači šoli, kjer je posebno blagi in učeni župnik Muster na nadarjenega dečka kaj dobro upljal.

Ko dovrši svoje nauke, dobi prvo službo v Hočah pri Mariboru ter ostane tam od 31. oktobra 1839 — 13. septembra 1848. Od tod se poda kot učitelj k D. Mariji v puščavi, kjer ostane od 13. sept. 1848 do 8. maja 1853. Od 8. maja 1853 pa do 12. nov. 1854 služil je na Muti. Od tam je odšel 12. nov. 1854 k sv. Barbari v Halozah ter je tam deloval do 1. jul. 1872. Nja zadnja služba je bila v Žavcu, kjer je bil nadučitelj od 1. jul. 1872 do 30. apr. 1878. Stopivši v pokoj preživel je večer svojega življenja v družbi s svojim bratom na svojem malem posestvu v Selnici pri Dravi. Po kratki, mučni bolezni dotekla mu je poslednja ura dne 5. maja tek. leta.

*) Ta izraz je tudi v „Slov.“ debelo tiskau.

Fr. Vučnik je bil mož prebistrega duha, ki se je s preblagim srcem družil v najlepšo harmonijo. Dobro je on že takrat spoznal pomanjkljivosti narodne odgoje, dobro je vedel, da mora prej ali slej priti čas, ko bode človeštvo uvidelo, da je nja napredek edino le po potu omike mogoč, da zamore le s pametno odgojo svoj smoter doseči, si svoje življenje oblažiti. — Da si je tedaj s takimi mislimi in nazori nadkrilil svoj čas, tako vendar pod seboj ni izgubil trdnih tla, temveč stal je čvrsto na svojem mestu ter je pripravljal pot bolj-šemu spoznanju.

Pokojnik je bil učitelj s srcem in duhom, bil je učitelj naroda v besede pravem pomenu.

Imenitnost in važnost svojega poklica, kakor tudi nja velike in težke dolžnosti poznal je Vučnik tako dobro, kakor malokdo. Pa se tega ni strašil, temveč veselilo ga je biti to kar je, veselilo ga je delovati v svojem skromnem in neznatnem pa vendar jako imenitnem stanu.

Baviti se z mladino, bivati v sredi nemirnih, živih pa upapolnih duhov, gojiti nežne rastline boljše prihodnosti, bila mu je prava slast in veselje, bil mu je posel čez vse druge na svetu. Malo mu je bilo mar, kaj počenjajo in kako živé drugi stanovi, on je živel le za svoj stan, v njem je iskal in našel zadovoljnost in veselje. Kako goreče je on svoj poklic ljubil, pričajo besede, katere je izrekel kakor v predslutnji nekoliko tednov pred nja smrtjo. Dejal je: „Moje zdravje pojemlje, vedno bolj zorim za črno zemljo, v katero me bode kmalo položili; ako pa bi se še kedaj na svet rodil, nič drugega bi ne hotel biti, kakor zopet učitelj.“

Pa Vučniku ni zadostovalo biti učiteljem le imenoma, ampak nja skrb je bila, temu imenu delati čast, mu pridobiti spoštovanje in veljavo povsod, v šoli in izvan šole; on se je neprestano trudil biti vrednim svojega lepega imena. In z lahko vestjo zamoremo reči, da se je v njem častil in spoštoval ves učiteljski stan, da se je v njem kot učitelju skazovalo največje spoštovanje, in to celo od takih, ki mu sicer niso bili prijatelji, pa bili so prisiljeni nja velike zasluge pripoznati. To čast pa si je Vučnik v polni meri zaslužil, kajti je svoje dolžnosti dopolnjeval tako vestno in natančno, da mu nikdar ni mogel kdo le najmanjše nebržnosti očitati; ja on je storil mnogo več, nego ga je vezala dolžnost. —

Vojaku je treba poleg poguma in hrabrosti tudi dobrega orožja, učitelju pa zraven prirojnih zmožnostij še temeljite naobraženosti. Izobraženost je eden prvih pogojev dobrega učitelja, in učitelj, ki ni izobražen, podoben je poslopju zidanemu na pesek — enak je svetilnici brez luči. Le izobražen učitelj zamore v svojem stanu povoljno delovati, le on bode v pouku in odgoji dosegel zaželjenih uspehov, nasprotno je pa delo neomikanega učitelja površno, navidezno, brez temeljitosti in globokosti. To veliko resnico je Vučnik že takrat v nje celem obsegu spoznal in sklenil s svojo pridnostjo to dopolniti, kar so istočasni izobraževalni zavodi storiti zamudili. Knjiga je bila Vučniku prvi in najboljši prijatelj ves čas njegovega življenja, njo je ljubil, iz nje se je učil brez prenehljaja, in ni je pred odložil, dok mu ni grenka smrt zadnje moči pobrala.

„Vučnik ni nikdar praznoval; v prostem času imel je vedno knjigo v roki, bodi si doma, bodi si na sprehodu, v katerej je čital“, piše eden njegovih hvaležnih učencev. Živel je jako trezno in nja največja napravaj e bila omisliti si novo knjigo. Njegova bukvarnica je toraj tudi že takrat tako narasla, da bi se lahko še danes z marsikatero merila; v njej so zastopani najboljši pisatelji pedagoških, kakor tudi drugih ved. Ni pa ravnal tako, kakor nekateri, ki si sicer omislijo mnogo knjig, potem pa jih navadno pusté še neprerezane v prahu ležati, temveč Vučniku so bile knjige vsakdajni najboljši prijatelji, bile so mu zvesti sotrudniki in zanesljivi svetovaleci na potu življenja, bili so živi in bistri studenci, ki so nja vedeželjni duh napajali in krepili, pa tudi vedrili in kratkočasili, nja plemenito srce pa blažili.

Da tolika marljivost ni mogla brez sadu ostati, umé se samo po sebi. Ker je neprestano čital, in ker je čital s pazljivostjo in pomislekom, preučil je vsako knjigo tako, da mu je nje vsebina postala neizgubna last. Tem potom pridobil si je toliko izobraženost, in toliko izvedenost, ne samo v pedagogičnih, ampak tudi v drugih vedah, da je svoje sovrstnike — učitelje gledé izobraženosti daleč prekosil. —

Vučnik pa se je odlikoval tudi z redko samostojnostjo. Nja bistri duh vedel je vsikdar ločiti resnico od neresnice, spoznati in najti kleno zrno med jalovimi. Kar je našel resničnega, dobrega, lepega, zvišenega, to je hranil za se, kar je spoznal kot krivo, napačno, to je pobijal na vso moč in s toliko bistrumnostjo, da mu ni bilo mogoče ugovarjati.

Najsijajnejši pa se je sad njegovega truda in njegove neumorne delavnosti pokazal v šoli. Skoraj bi lahko rekli, da je bil Vučnik eden prvih med nami — vsaj med nami slovensko-štajerskimi učitelji — ki je neovrgljivo dokazal, da je izobražen učitelj glavni pogoj dobre šole, ki je pokazal, kaj zamore biti šola v roki omikanega moža, ter je tako že takrat potolkel tisto napačno misel, ki pravi, da ljudskemu učitelju ni treba večje omike.

Vučnikova šola ni bila le najboljša, temveč ona je slovela kakor nekaj čisto posebnega, kakor nekaj, o čemur se še popred ni slišalo, ne vedelo in ne znalo. Njegov strogi red v šoli, njegovo resnobno pa vendar ljubeznjivo občevanje z učenci, nja izvrstna metoda in nja izvanredni uspehi pri učencih povzdignili so njegovo šolo na najvišjo stopinjo ter ji pridobili najvišjo slavo. Vsi, prijatelji in neprijatelji, bili so le enega mnenja, da je Vučnik eden prvih in najboljših učiteljev. Razne šolske oblasti so mu toraj tudi pogostokrat izrekle svoje neomejeno pripoznanje. Pred nami leži nič manj nego 20 svedočeb, ki so vse v tem jedine, da je bil Vučnik uzoren učitelj, iskren prijatelj mladine, da je nja sposobnost, mladino poučevati, čisto posebna, od vseh drugih se odlikujoča, da so nja uspehi v šoli nepričakovani, da je on mož, ki svoje dolžnosti z največjo natančnostjo dopolnjuje, da je mož, ki se mora med najboljše svojega stanu prištevati.

V dokaz naj le nekaterih njegovih pohvalnih pisem omenim. Okrajni komisar v Hočah Ivan J. M. pisal je l. 1843. o Vučniku: „da ima on tako izvrstne vednosti v šolskih rečeh, da ve tako dobro in s tolikim uspehom poučevati, da se to le redko pri kom nahaja.“

Dne 13. junija 1863 piše lavantinski škofijski konzistorij: „V pripoznanje vašega brezumdežnega, uravno-vernega življenja, vaše marljivosti in vaše spretnosti pri pouku mladine, kakor vestnega dopolnjevanja svojih dolžnosti, sploh, imenujemo vas izglednim učiteljem.“

Predsednik okrajnemu šolskemu svetu v Ptujju (Trautvetter) pa pravi v svoji svedočbi z dne 5. nov. 1871: „da Fr. Vučnik vse svoje dolžnosti natančno izpolnjuje, da se odlikuje po živem, vsestransko vsposobnem pouku, da so nja uspehi eminentni, nja občevanje s šolsko mladino ljubeznivo, nja pridnost neumorna, da je nja znanost v nemškem in slovenskem jeziku korektna, da se mora on sploh radi temeljite izobraženosti med najboljše svojega stanu prištevati.“

Č. g. Bož. Raič pa pravi v svedočbi z dne 23. maja 1871: „da se izgledni učitelj F. V. odlikuje po izvrstnih zmožnostih, vsestranskim znanjem, po temeljitej pedagogično-didaktičnej izobraženosti in spretnosti, korektnem znanju slovenskega in nemškega jezika, po neutrudljivi marljivosti in delavnosti, temeljitem poznanju godbe, natančnem in vestnem dopolnjevanju dolžnosti in kakor zrelo čistem življenju, tako, da se mora izgled in pravi biser učiteljskega stanu imenovati.“

Okrajni šolski svet celjski pa je pisal dne 6. oktobra 1875 krajnemu šolskemu svetu v Žavcu tako-le: „Pri sklepu šole se je okrajni šolski svet po svojem odposlancu prepričal, da je bila skušnja v vsakem oziru vse pohyale vredna.

Da se je tamošnja šola v kratkem času tako popela in se povzdignila, zato gre v prvi vrsti vse pripoznanje tamošnjemu nadučitelju Fr. V—u., ter se toraj tudi naročuje, da se mu to pripoznanje javi“.

Pokojni škof Slomšek — slovenske mladine blagi in nepozabljivi prijatelj — bil je V—u. zlasti prav prijateljsko naklonjen. Zgodilo se je bilo nekaterokrat, da je preuzvišeni vladika skromnega učitelja Vučnika v nja stanovanju se svojim pohodom počastil, kjer se je prav po domače z njim pogovarjal o šolstvu in nja napredku.

Ker je V. vedel tudi uradna pisma dobro izdelovati, zato mu Slomšek ponudi službo uradnika v svojej pisarni. V. pa ne premišljuje dolgo ter knezu ponudbo naravnoč odreče, češ, da hoče rajši ostati učitelj mladine, na kar Slomšek odgovori: „prav imate, vsaj vendar dobrih učiteljev Slovenci najbolj potrebujemo“, besede, ki ravno tako časté tistega, ki jih je izgovoril, kakor tistega kateremu so veljale.

(Konec sledi.)

Novice in razne stvari.

[Presviti cesar] podaril je šolski občini Windisch-Hartmannsdorf za razširjanje šole 200 gld. iz svoje zasebne blagajnice.

[Tretja starostna doklada] priznala se nadučitelju pri sv. Andreju v Leskovec, g. Ivanu Vračko.

[Ljubljansko učiteljstvo] je pri uradni učit. konferenci 11. t. m. za bodočo šestletno dobo volilo v e. kr. mestni šolski svet gospoda Fr. Raktelja (zopet) in Andrej Žumerja.

[Na ljubljanskem učiteljišču] imata se pričetkom prihodnjega šolskega leta osnovati učna tečaja za vzgojevanje učiteljic ročnih del in učiteljic otroških vrtov. Ministerstvo za uk in bogočastje je sistemovalo radi tega za prihodnje leto jedno mesto za učiteljico ročnih del in jedno za učiteljico otroških vrtov.

[Povišanje.] Visoko e. kr. ministerstvo za uk in bogočastje je z odlokom z dné 6. t. m. izvolilo gg. gimnazijske profesorje v Ljubljani Josipa Marna, Maksa Pleteršnika in Miroslava Žaktja kakor tudi gosp. prof. na višji realki v Ljubljani, Emila Ziakowskega, iz IX. uradniškega razreda v VIII. razred.

[V nemško ljudsko šolo v Ljubljani] oglasilo se je 55 otrok, in sicer 33 dečkov in 22 deklic. Šola otvori se z bodočim šolskim letom.

[Za hrvatski učiteljski dom] nabralo se je uže okoli 21.000 gld., večinoma mej učitelji.

Poprava. V šte. 11 našega lista od 10. t. m. je na str. 164 po pomoti izostalo nekaj besedi. Od 6. vrste od zgoraj naj se nanreč mesto „šte. 2509 ... itd. prav bere: šte. 2509 dostavil e. kr. okr. šolskim nadzornikom po gospodu e. kr. dež. šolsk. nadzorniku sestavljeno učno gradivo itd. — V 8. vrsti od zgoraj se pa besedi „le samo“ naj izpustite.

Vabilo. Učiteljsko društvo šmarijskega in rogaškega okraja bo zborovalo dné 2. julija pri Sv. Križu poleg Slatine. K obilni udeležbi vljudno vabi
odbor.

Vabilo. Celjsko učiteljsko društvo bode v tekočem letu tretjekrat zborovalo v 2. dan julija t. l., in sicer točno ob 4. uri popoldne. Med drugimi obravnami bode tudi razpravljalo konferenčno vprašanje: „učni érteži“. K prav obilni udeležbi vabi
odbor.

Vabilo. Učiteljsko društvo za mariborsko okolico bode imelo v četrtek 2. dne meseca julija ob desetih dopoldne svoje redno zborovanje, pri kateri se bode posvetovalo „o ponadrobnih učnih načrtih“. K prav mnogobrojni udeležitvi vljudni vabi
odbor.

Listnica.

Gosp. P. T. v B.: Slovničnih in štilističnih napak, koje ste zasledili v 11. številu „Popotnika“ v dopisu iz Maribora, nismo zakrivali ne mi, ne stavec, ne dopisovatelj. Mi smo dotične naloge posneli po izvorniku, kakor so se pri letošnjih zrelostnih izpiti našim učiteljskišnikom v izdelovanju podala po nčitelju slovensčine samem, zatoraj se tudi nismo usojali popravljati je. — Gosp. J. F. v Lj.: Prihodnjič, za to pot prepozno. Kedaj pa nam dostavite objavljeno gradivo? — Gosp. A. G. v S.: Radi pičlega prostora morali nekoliko skrócić. Srčen pozdrav! — Gosp. F. P. v P.: Ni bilo mogoče želji ustreči. Nič za zlo! — Gosp. V. J. v št. J.: Komaj še. Drugopot so bolje požurite. Kedaj pa dobimo kaj drugega? Le še namočite pero. Da ste nam vrlo zdravi!

N A T E Č A J I.

Štev. 325.

Učiteljska služba.

Na enorazredni ljudski šoli v Preborji se dosedaj provizorično oskrbovano mesto učitelja z dohodki po IV. plač. razredu in prostim stanovanjem definitivno umešča.

Prosilci za to službo naj svoje redno inštruirane prošnje z dokazom, da so sposobni subsidiarčno tudi katoliški veronauk poučevati, predpisanim potom do 15. julija 1885 pri krajnem šolskem svetu v Preborji, pošta Pilštanj (Peilenstein) vložijo.

Okr. šolski svet v Kozjem, 7. dne junija 1885.

Predsednik: *dr. Wagner s. r.*

Štev. 241.

Podučiteljska služba.

Na četirirazredni ljudski šoli v Sevnici (Lichtenwald) se umešča početkom zimskega tečaja provizorično dovoljeno mesto podučitelja z dohodki po III. plačilnem razredu.

Prosilci za to mesto naj svoje redno inštruirane prošnje predpisanim potom do 15. julija 1885 pri krajnem šolskem svetu vložijo. Opomni se, da imajo godbe zvedeni prosilci, na katere se bode pri oddavanju službe pri drugače enakih okolščinah posebno ozir jemalo, prilžnost pridobiti znatni postranski zaslužek.

Okr. šolski svet v Sevnici, dne 7. junija 1885.

Predsednik: *dr. Wagner s. r.*

Zgodovina SS. apostolov Slovanskih CIRILA in METODA.

Sestavil

—→ Dr. Janez Ev. Bilý. ←—

Poslovenil in založil

Janez Majciger

v Mariboru 1863

je dobiti v mnogih iztisih pri pisatelju in založniku v Mariboru,
Burggasse Nr. 38.

↵ Iztis po 1 gold., po pošti 1 gold. 5 kr. ↵

Knjiga je olepšana z mnogimi podobami, za šolske knjižnice je skoz
in skoz primerna.